

RAHMETLİ ARKADAŞIMIZ PROF. DR. İLHAN ÖZTRAK'IN ARDINDAN.....

Ü. Halûk BAYÜLKEN*

Rahmetli İlhan ile tanışıklığımız sanıyorum otuz yılın üzerinde idi. Aynı şekilde değerli kardeşleri rahmetli Dr. Adnan Öztrak ve Eski Bakanlarımızdan Sn. Orhan Öztrak ile de bu süreyi bulan tanışıklığımız vardı. Buna tabiatile, nüfusu o zamanlar ancak yüzbinin veya ençok ikiyüzbinin üzerinde olan 1940'ların ve 1950'lerin Ankarasındaki aydınlar arasında adeta kendiliğinden vücut bulmuş olan tanışıklık ve dostluk sürelerini katmıyorum. O tarihlerde Ankara'da, Mülkiye'de ya da Hukuk Fakültesinde ve diğer fakültelerde okuyanlar ile genç bürokratlar, akademisyenler, yazarlar, sanatkârlar arasında, tüm aktiviteleri Ankara Garı - TBMM - Ankara Palas - Karpiç Bankalar Caddesi - Sıhhiye - Kızılay ve Bahçelievler Kavaklıdere - Güvenevleri - Cebeci üçgeninde yoğunlaşmış dolu dolu bir hayat akışı mevcuttu. Hatta sosyal temaslar yönünden bu üçgenin dahi daha da daraltılması gerekiyordu. Öyle ki, hafta sonları bu yaşlı veya genç aydınlar Kızılay-Sıhhiye arasındaki, başta Atatürk Bulvarı üzerinde (şimdiki Kızılay'daki İş Bankasının yeri) bulunan Galatasaray Kulübü, karşısındaki Özen Pastahanesi, onun yanındaki Kutlu Lokantası -ve daha sonraları 1950'lerde- Büyük Sinemanın Pastahanesi, Galatasaray Kulübünün terasına 10 m. mesafedeki Piknik, onun biraz arkasında yer alan Güzel Sanatlar Kulübü ve civarında "piyasa" yaparlar, oturup sohbet ederler, yemek yerler ve geceleri de tabiatile başlıca 3 nirengi noktası olan Ankara Palas-Büyük Tiyatro (ve Opera-Bale) Süreyya Kulübü ve onun bir-iki benzeri ile birkaç temiz ve nezih sinemada (Ulus, Büyük ve Ankara gibi) ve evlerdeki aile toplantılarında sosyal aktiviteyi yaşar ve yaşatırlardı. Bu topografya içerisinde bu aydınların adeta tümü -usulüne uygun bir tanışma prosedüründen geçmemiş bile olsalar, birbirlerini tanırlar ve çoğu kerre de selâmlaşırlardı. Bu öyle bir -nev'i şahsına munhasır- tanışıklık hissi, yakınlık idi ki, aynı kişiler örneğin İstanbul'da karşılaşuklarında da, bu şekilde hareket ederlerdi.

Bir tür nostalji ile bu dönemlere aıf yapmamın bir sebebi de, sevgili arkadaşım İlhan ile o dönemlere kadar giden bir "Ankara tanışıklığının" da mümkün bulunmasıdır. Onun için "muarefemiz" otuz yılın üstünde idi dedim.

*Büyükelçi, Dışişleri ve Milli Savunma Eski Bakanı, Türk Parlamenterler Birliği ve Türk Atlantik Konseyi Genel Başkanı.

Sevgili İlhan'ı üstün meziyetleri ve hassaten güçlü karakteri ile çok yakından tanıyıp takdir etmem, esasında ikimizin de II. ci Erim, F. Melen ve N. Talu Hükümetlerinde birlikte Bakanlık yapmamızla pekişmiştir. Hepimizin tanık olduğu gibi ülke çok zor şartlar içerisinde iken Bakanlar Kurulunda zaman zaman Meclis dışında Bürokratlara, akademisyenlere, hulusa uzmanlık vasıflarile ağır basan zevata Hükümette vazife önerilirdi. Biz de, 1971-74 devresinde sanıyorum, bu sebeplerle Hükümette görev almıştık. İlhan, 3 yıla yakın Devlet Bakanlığı yaptı, ben de Dışişleri Bakanı idim. Onun başında bulunduğu Devlet Bakanlığı Yurdumuzun nüfus yapısı bakımından bazı hassas bölgelerinde tezgâhlanan uzun vadeli bazı oyunlarla yabancı ülkelere yarayabilecek biçimde bazı tadilâta matûf gizli çalışmaları akamete uğratmak, gereken koruma tedbirlerini almak. Bu konular direkt olarak insanlar ve aileleri ile ilgili olduğundan, çalışmalar çok nazik nitelikte idi ve tedbirlerin de kimseyi incitmeden alınması gerekiyordu. Bu konuların dış ilişkilerimizle çok sıkı bir irtibatı olduğundan, İlhan'ın çalışmalarını çok yakından takip ediyordum ve zaman zaman fikir teatisinde bulunuyorduk. İşte bu nedenlerle, İlhan'ın bu çok nazik konuda, kimseleri tedirgin etmeden, şikâyetlere meydan bırakmadan nasıl başarılı bir görev ifa ettiğini yakından ve bizzat müşahade etmişim. Arkadaşımın, herkese her zaman mütebessim, her zaman çok nazik olan tavırları yanında nasıl tavizden uzak bir görev anlayışını benimsediğini gördüm.

Bir süre sonra, yani Bakanlık görevlerimiz sona erip onun S.B. Fakültesinde derslerine döndüğü ve benim önce Cento ve 1977'de de Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği görevlerini deruhte etmemden sonra, güzel bir kader bizi tekrar yakın işbirliğine sevketti. Gerçekten Cumhurbaşkanlığının Baş Hukuk Danışmanı Sn. Fahri Çoker emekliye ayrılınca, Sayın Korutürk onun yerine Sayın İlhan Öztrak'ı önerdi. Fevkalâde bahtıyar oldum. Bu suretle 2 yıldan fazla tekrar -ve bu defa hakikaten çok daha yakın- bir işbirliği devremiz başlamış oldu.

Hatırlanacaktır ki, 1977-1980 arası ülkemizde terörün her geçen gün şiddetini arttırdığı, bazen günde 20 ilâ 30 vatandaşımızın hayatını kaybettiği çok acılı bir devre idi.

Cumhurbaşkanı Sn. Korutürk'ün, esasen mevcut bazı ufak tefek rahatsızlıkları, bu durumdan ve gereken çarelerin bir türlü bulunamamasından dolayı fevkalâde etkilenecek zaman zaman bizleri de endişeye sevkeden yan etkileşmelere sebep oluyordu.

İlkelerinde fevkalâde hassas ve dirençli olan Cumhurbaşkanımızın, bazı konularda gösterdiği büyük titizliğin üzüntü derecesine varıp sağlığına menfi bir etki yapmamasına büyük dikkat sarfediyor, fakat öte yandan da bazı önerilerimizde, İlhan'la beraber, herşeye rağmen ve işin tabiatı icabı ısrarlı olmamız gerekebiliyordu.

Böyle bir durum, politik partilerden gelen ve basında yer alan bazı tenkitler üzerine yine hasıl olmuştu. Sn. Korutürk: "Ben Çankaya Noteri değilim, onay makamıyım, onayın takdiri de bana aittir, hem Anayasa Hükümlerine ve hem de geleneksel uygulamalara göre, her gelen öneriyi tasdiğe mecbur değilim" diyerek feveran etmişti. Bu nedenle, T.B.M.M. Başkanı Sn. Cahit Karakaş'a bir mektup yazarak, bu tenkitlerde tarafsızlığına karşı bir tutum ortaya çıktığı için, Yüce Meclisin Cumhurbaşkanına güvenini tazelemesi ihtiyacını hissettiğini bildiriyordu. Bu güven tazelenmezse yerini başka birisine bırakmaya hazır olduğunu da ilâve ediyordu. Birkaç gün, Sn. Cumhurbaşkanı ile yaptığımız "staff" toplantılarında hukuken böyle bir mektuba ihtiyaç bulunmadığı hakkında kendilerini ikna etmeye gayret ettik. Fakat belirttiğim gibi, bu

defa da Sn. Korutürk onurunu rencide ettiğini düşündüğü bu yersiz ve ölçsüz tenkitlere karşı muhakkak bir tepki göstermek azminde idi. Nihayet son bir celseden önce İlhan'a dedim ki: "Şayet daha fazla ısrarlı olursak korkarım ki Sn. Korutürk'ün sağlığına kötülük etmiş olacağız. Bu nedenle, bu mektubu hazırlayalım ve böyle bir tehlikeye mahal vermeyelim". İlhan da: "Ben de aynı düşüncedeyim" deyince mektup hazırlandı ve Sn. Korutürk'ün imzasına arzedildi. Mektup gönderilince, Cumhurbaşkanı hemen ânında her zamanki vakur, çok kibar ve nazik hüviyetine kavuştu, rahatladı:

T.B.M.M. Başkanı Sn. Cahit Karakaş, çok kısa bir sürede, Sn. Cumhurbaşkanına kendisini hem memnun ve hem de tatmin eden zarif bir cevap verdi ve böylelikle çok tehlikeli bir buhran önlenmiş oldu.

Tahmin edilebileceği gibi, çok sıkıntılı ve endişe kaynağı o yılları, sık sık işaret ettiğim örnekten çok daha vahim durumlarda Sn. Cumhurbaşkanına ve Devletimize sadakat ve feragatla hizmet vererek İlhan'la birlikte sıkı bir dostluk ve arkadaşlık rabatası içerisinde geçirdik. Hiçbir konuda -her konuyu çok derinden ve etraflı tartışma her ikimizin de âdeti olmasına rağmen- bir anlaşmazlığımız olmadı. Ve Sn. Korutürk'ü 7 yıllık görev süresinin hitamında 7 Nisan 1980'de sağlık ve âfiyetle özel hayatına uğurladık.

Ondan sonra Senato Başkanı olan Sn. İ. Sabri Çağlayangil Cumhurbaşkanlığına vekaletle başladı. Haftalar ve aylar geçiyor T.B.M.M.'de bir türlü yeni Cumhurbaşkanı seçilemiyordu. Biz yine İlhan'la birlikte, aynı ilkeler doğrultusunda Sn. Cumhurbaşkanvekiline hizmet veriyorduk. 12 Temmuz 1980'de Sn. Çağlayangil 5 kontenjan Senatörünü atadı. Bunlar arasında ben de vardım. Yeni görevim dolayısıyla Cumhurbaşkanlığındaki mesaiye veda ederken, Sevgili İlhan da hem Baş Hukuk Danışmanlığını sürdürdü ve hem de Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreter Vekili olarak benim eski görevlerimi de yükledi.

Biz yeni Kontenjan Senatörleri, Cumhuriyet Senatosunda göreve başlamıştık. Ancak, Senatoda toplantı nisabı, birkaç üyenin o celselere katılamaması dolayısıyla bir türlü temin edilemiyor ve o nedenle de biz yeni senatörler yemin edemiyorduk.

Bilindiği üzere, o tarihlerde T.B.M.M.'de Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi olarak iki meclisimiz bulunduğundan, yeni seçilen üyeler Senatör ve Milletvekili sıfatını derhal kazanıyor, fakat bu meclislerde yemin etmedikçe kanun teklifi sunma, oy verme, aday olma ve seçilme hakkına sahip bulunmuyorlardı. Sonradan anlatıldığına göre, bu Meclislerde yeni Cumhurbaşkanı seçimi ükân olmuş olduğu cihetle o zamanın büyük bir gazetesi (Günaydın)'nin Yeni Kontenjan Senatörlerinden Dışişleri Eski Bakanı Ü. Halûk Bayülken'in veya yeni emekli olan Genel Kurmay Başkanı (Rahmetli) Orgeneral Semih Sancar'ın bu tükânıklığı giderebileceklerine dair birinci sayfada resimli ve büyük puntolarla bir haberi yayınlaması bizlerin yemin edememesine neden olmuş. Bu garip durum, 12 Eylül Harekâtına kadar böylece sürüp gitti. Bizler üzülyorduk tabiatle. Oysa ki kader bizi İlhan'la tekrar çok yakın bir çalışma hayatına sevkedecekti. Kuşkusuz bunu ikimiz de önceden bilemezdik....

Gerçekten, 12 Eylül'den sonra kurulan Sn. Ulusu Hükümetinde o yine Devlet Bakanı, ben de Milli Savunma Bakanı olarak görev almıştık ve 3 yıldan fazla bir süre Hükümetteki ilişkilerimiz eskisi gibi çok yakın ve sıcak bir biçimde devam etti. İlhan bu sefer de, iç politika bakımından çok hassas konularla yüklü idi. 1971-74 devresinde

yukarıda bahsini ettiğim konu ile ilgili ve bu defa yurdumuzun başka bir bölgesindeki durumu ıslaha gayret ediyor, diğer taraftan da, yeni hazırlanacak olan Anayasa için çok tecrübeli bir hukukçu ve uzman olarak görüşlerini, soruldukça ve gerektiğe alâkalı mercilere sunuyordu. Bir yandan, İsviçre'de hukuk doktorası yapmış, demokrasiye ve çağdaş özgürlüklere yetişmesi ve tabiatı icabı âşına ve hatta âşık diyebileceğim aziz arkadaşımın, diğer yandan, 1975-80 devresinde ülkemizin içinden geçtiği ve demokrasi ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasını, yozlaşmasını, şiddet ve kanla yurdumuzun perişan edilmesini bir öğretim üyesi, bir vatanperver sıfatile içi sızlayarak izlemiş olan sevgili İlhan'ın Devlet Bakanlığındaki görevlerinde çağdaş, hakşinas, âdil tutumunu sürdürülebilmek ve yurdun yaralarının da mutlaka sarılmasını sağlayabilmek için nasıl bir gayret içerisinde maddeten ve mânen yorulduğunu, şimdi daha iyi takdir edebildiğimi sanıyorum. Bu görevlerini de vicdan huzuru ile yerine getirdiğinden eminim.

1984'de İlhan tekrar S.B.F.'deki hocalığına kesintisiz döndü. Bir süre sonra, menhus bir hastalık sevgili arkadaşımıza musallat oldu. Bütün gayretlere rağmen, bu hastalık tamamille durdurulamadı ve sonunda maalesef arkadaşımızı bizden aldı.

İlhan kuşkusuz, çok iyi bir eş, müşfik bir baba, mükemmel bir hoca, çok içten bir arkadaş ve hepsinin de üstünde gerçek bir vatansever idi. Daha evvel belirttiğim gibi, âdeta her zaman mütebessim ve hep ve herkes için yardıma hazır görünen siması, eşi az bulunur zarif nezaketi, o güzel ve sevimli imajı bir an olsun hafızamdan uzaklaşmıyor. Üstelik tevazuu, alçak gönüllülüğü de az rastlanır bir düzeyde idi. Birlikte mesai verdiğimiz yıllarda, iç politika ile ilgili karmaşık konularda işin aslını hep ondan sorardım. İlhan, sanki su' veya çay içiyormuş gibi bir rahatlık ve kolaylıkla, hemen analizini yapardı. Diplomasinin bazı konuları da sonsuz labirentlere benzeyen durumları sergilediğinden ve mesleğim icabı bunları bildiğimden, İlhan'ın analizlerini bu bakımdan da ayrıca takdir eder ve bazan kendisine, yaşına göre daha eski olan süreçleri de kapsayan bu bilgi dağarcığını nasıl elde ettiğini sorardım. O masum bir çocuk saffetini yansıtan tebessümü ve değindiğim tevazuu ile: "Ailemin yaşamı icabı, çocukluğumdan beri hayatım politik konular ve politikacı zevaun değerlendirmeleri arasında geçmişti. Herhalde onların etkisile olmuştur. Ne olacak canım benim yerime aynı durumda kim olsa bu nitelikleri kazanırdı!" diyerek yine kendisine bir şeyler yontmaktan özenle kaçınırdı.

Allah gani gani rahmet eylesin. Çok verimli bir çağında aramızdan ayrıldı.

Ailesi gibi, onu arkadaşlarının da unutmaması, hatırlamaması mümkün değildir. Ayrılışının acısı ve yüksek meziyetleri ve ona karşı duyulan içten muhabbet yüreklerimizde daima yaşayacaktır. Ruhu şâd, mekânı cennet olsun.....